

BESLUT
2023-02-22

Dnr: 2022-04388

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 21 oktober 2022

Saken

Merkostnadslån

Nämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Nämndens beslut får enligt 6 kap. 11 § tredje stycket studiestödslagen inte överklagas.

Ärendet

NN, som beviljats studiemedel för studier på en yrkeshögskoleutbildning till skärgårdskapten under 13 veckor höstterminen 2022 och 30 veckor vårterminen 2023, ansökte även om merkostnadslån. Av ansökan framgick bland annat följande. Han studerar till skärgårdskapten. Sedan 28 år tillbaka är han benamputerad och för att klara utbildningen är han i behov av en vattentät benprotes. Detta räknas som specialprotes och bekostas inte av regionen. Utan protes kommer han inte kunna klara utbildningen eftersom han hela tiden utsätts för vatten under olika utbildningsmoment. Benprotesen har han därför fått bekosta själv till en kostnad av 63 000 kronor. – NN bifogade ett läkarutlåtande för merersättning, utskrift över utförda transaktioner samt intyg från skolan.

CSN avslog ansökan med hänvisning till att CSN inte anser att dessa kostnader är sådana övriga merkostnader som kan ge rätt till merkostnadslån. En personlig benprotes är inte kostnad som är direkt förknippad med utbildningen och kan därför inte bedömas ge rätt till merkostnadslån.

NN överklagade beslutet och anförde i huvudsak följande. Han har ansökt om ett merkostnadslån för att täcka de kostnader han har haft för en specialprotes som är vattentät. Då han utbildar sig till skärgårdskapten är protesen direkt kopplad till hans utbildning eftersom han ständigt utsätts för vatten. Hans ordinarie protes skulle bli förstörd under dessa omständigheter. Han hade inte behövt en sådan benprotes om det inte vore så att han blivit antagen till sin drömutbildning. Den är direkt kopplad till utbildningen precis som en violin är kopplad till en musikstudent vid en

musikhögskola och dessa beviljar CSN merkostnadslån. Den här utbildningen är ett sätt för honom att komma ur en lång arbetslöshet men endast ordinarie studielån täcker inte hans kostnader.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet.

CSN har därefter, genom dess rättsavdelning, på nämndens begäran inkommit med ett yttrande och anfört i huvudsak följande. NN har ansökt om merkostnadslån för en specialdesignad benprotes. Enligt NN är protesen nödvändig för att han ska kunna genomföra sin utbildning till skärgårdskapten. ÖKS har beslutat att merkostnadslån för särskild utrustning bara kan lämnas till vissa musikstudenter för inköp av ett musikinstrument som är nödvändigt för genomförandet av utbildningen. Merkostnadslån kan enligt ÖKS inte heller beviljas för andra skäliga merkostnader i samband med studierna för sådana kostnader. Prövningen av rätten till merkostnadslån för andra skäliga merkostnader är mycket restriktiv. Merkostnadslån för andra skäliga kostnader får inte lämnas för kostnader som ordinarie studiemedel ska täcka. Kostnaderna måste dessutom vara direkt förknippade med själva studierna på en viss utbildning. För att merkostnadslån ska kunna ges måste kostnaderna även vara direkt nödvändiga för att den studerande ska kunna fullfölja studierna och examineras från utbildningen. Enligt CSN:s bedömning är en specialprotes ett individuellt hjälpmedel som inte är direkt förknippad med själva utbildningen. CSN har förståelse för att NN specialprotes underlättar studierna till skärgårdskapten beroende för de speciella förutsättningarna för den aktuella utbildningen, men protesen är enligt CSN inte direkt nödvändig för att han ska kunna fullfölja utbildningen. Enligt CSN:s bedömning är kostnaden för NN specialprotes en sådan särskild utrustning som merkostnadslån inte kan lämnas för. Merkostnadslån kan enligt CSN inte heller beviljas för andra skäliga merkostnader i samband med studierna.

NN har fått möjlighet att inkomma med synpunkter på CSN:s yttrande och han har inkommit med bland annat följande synpunkter. Han vill förtydliga att alla benproteser är personliga, de utformas efter den enskildes fysionomi och hur benstumpen är formad. Således kan inte en annan amputerad person bruka hans protes. Han har ansökt om ett merkostnadslån för att täcka de kostnader han har haft för en specialprotes som är vattentät. Då han utbildar sig till skärgårdskapten är protesen direkt kopplad till hans utbildning. Utbildningen är utformad så att den ständigt varvar teori med många praktiska övningar. Dessutom har han praktik. Hans ordinarie protes skulle bli helt förstörd under dessa omständigheter då den är tung och inte vattentät, inte ens vattentålig. Därför har han varit tvungen att skaffa denna specialprotes som är helt vattentät. Dessutom flyter den vilket inte en vanlig benprotes inte gör vilket skulle innebära en livsfarlig risk. Han har, till CSN, bifogat intyg från skolledningen om att han är i behov av en vattentät protes och ett intyg från behandlade läkare som intygar detsamma. Han har även lämnat in kvittens för de kostnader han haft för protesen. Han hade inte behövt en sådan protes om det inte vore för att han lyckats bli antagen till sin drömutbildning. I ren desperation har han fått bekosta denna protes med sms-lån och betalar en sådan ockerhyra att han inte längre har råd att betala för sig. Hans ordinarie studielån täcker inte hans kostnader och han kommer att behöva sälja sin handikappanpassade lägenhet eller avsluta sin

utbildning och återvända till arbetslöshet, vilket vore förödande för honom. Han har klarat alla tester och fått de medicinska intyg som krävs för att gå utbildningen och i dess följd ett yrke inom den inre sjötrafiken. Därtill skulle skolan inte anta honom om de inte trodde att han skulle klara den. Han har inte begärt att CSN ska betala hans specialprotes utan han har bett om ett lån som gör att han klarar sin utbildning.

Författningsbestämmelser

I 3 kap. 15 § studiestödslagen (1999:1395) anges att utöver de studiemedelsbelopp som följer av 11 och 14 §§ får studielån lämnas i form av merkostnadslån. Vidare anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om merkostnadslån.

Av 3 kap. 13 § studiestödsförordningen (2000:655) framgår att merkostnadslån enligt 3 kap. 15 § studiestödslagen (1999:1395) får lämnas för

1. utlandsstudier enligt 20 §,
2. undervisningsavgifter, och
3. andra skäliga merkostnader i samband med studierna.

För särskild utrustning eller studiemateriel får dock merkostnadslån lämnas bara till studerande vid en högskolas musikerprogram eller lärarutbildning som omfattar ämnet musik eller motsvarande utbildning för inköp till skälig kostnad av ett musikinstrument som är nödvändigt för att genomföra utbildningen.

Av 3 kap. 14 § studiestödsförordningen framgår att CSN får meddela närmare föreskrifter om tillägglån och merkostnadslån.

CSN:s föreskrifter om merkostnadslån återfinns i 8 kap. CSNFS 2001:1, där grundläggande villkor anges i bestämmelsen i 4 §.

Av 8 kap. 17 § CSNFS 2001:1 framgår följande. För andra skäliga merkostnader i samband med studierna än de som avses i 7 § andra stycket och i 9 – 15 §§ CSNFS 2001:1 lämnas merkostnadslån endast för kostnader som

1. inte kan anses täckas av ordinarie bidrag och lån,
2. är direkt förknippade med studierna, och
3. är nödvändiga för att den studerande ska kunna fullfölja sina studier.

Merkostnadslån enligt första stycket lämnas endast om villkoren i 4 eller 4 a § är uppfyllda.

Nämndens bedömning

NN har, som redovisats i ärendet, ansökt om merkostnadslån för kostnaden av en vattentät benprotes. Frågan i ärendet är då om kostnaden kan godtas som en annan skälig merkostnad i samband med studierna.

De typer av merkostnader som den studerande kan få merkostnadslån för är klart preciserade i CSN:s föreskrifter. Föreskrifterna ger dock vissa möjlighet att lämna

merkostnadslån även för andra typer av kostnader, än de som finns angivna i 8 kap. 7-16 §§ i CSNFS 2001:1. Prövningen av rätten till merkostnadslån för sådana övriga kostnader är mycket restriktiv.

Merkostnadslån för andra skäliga merkostnader i samband med studierna lämnas då endast för kostnader som inte kan anses täckas av ordinarie bidrag och lån, är direkt förknippade med studierna och är nödvändiga för att den studerande ska kunna fullfölja sina studier. Kostnaderna måste även vara nödvändiga för att den studerande ska kunna fullfölja studierna och examineras från utbildningen. Överklagandenämnden har i ett avgörande ärende, dnr 2016-01558, funnit att vissa materialkostnader som krävs för att utbildningen ska kunna slutföras, är ett exempel på vad som kan utgöra en sådan merkostnad. Kostnader som kan hjälpa den studerande att uppnå en examen, men som inte är direkt förknippade med utbildningen och helt nödvändiga, bör inte ge rätt till merkostnadslån.

Även om en vattentät benprotes, utifrån det underlag som presenterats i ärendet, får antas väsentligt underlätta NN:s möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen är det fråga om ett individuellt hjälpmedel för honom. Det är inte något som är direkt förknippad med den aktuella utbildningen som sådan och kostnaden kan därför inte rymmas inom studiestödsystemet. Merkostnadslån kan därför inte beviljas och överklagandet ska därför avslås.

Robert Dalman

Helena Engelholm

Beslut har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef samt ledamöterna Colin Andersson, Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Jessica Levin och Helena Söderberg.
Föredragande: Helena Engelholm

Kopia till CSN och CSN:s Rättsavdelning